

Lars Hertzberg

Kommentti Pirkko Siltalan artikkeliin Psykosomatiikka

Pirkko Siltalan teksti herättää minussa kahdenlaisia reaktioita. Hän esittää haasteen vallalle olevalle biolääketieteelliselle ajatustavalle, ja tältä osin hänen huomautuksensa tuntuvat tärkeiltä ja mieltä avartavilta. Sen sijaan hänen artikkelinsa konstruktioivinen anti, hänen yrityksensä tarjota vaihtoehtoisia näkemyksiä biolääketieteelliselle ajatustavalle, herättää eräitä kysymyksiä.

En voi väittää tuntevani lääketieteellisiä tutkimusperinteitä ja sairaanhoitokäytäntöjä riittävän hyvin voidakseni ottaa kantaa siihen, missä määrin Pirkko Siltalan niihin kohdistama kritiikki on oikeudenmukainen, mutta ainakin se tuntuu osuvan yleisön kuvaan lääketieteen luonteesta ja tehtävistä aika hyvin. Tässä kuvassa lääketiedettä leimaa ennen kaikkea eräänlainen kaavamaisuus, taipumus palauttaa kaikki sairaudet fysiologisiin syihin sekä vastaavasti nojata fysiologisiin parannuskeinoihin (ennen kaikkea leikkauksiin ja lääkityksiin), sen sijaan että pyrittäisiin näkemään sairaus suhteessa potilaan koko elämäntilanteeseen ja mahdollisesti sitä kautta myös löytämään keinot tilan parantamiseksi. Itse asiassa yleisö itse yhtyy osittain tähän kaavamaiseen suhtautumiseen. Kääntyessämme lääkärin puoleen me yleensä toivomme saavamme pikaisen ja yksiselitteisen vastauksen siihen, mistä vaivamme johtuu ja mikä siihen tepsii, emmekä välttämättä ole kovin tyytyväisiä, jos lääkkeen asemesta saamme neuvoja siitä, kuinka meidän tulisi muuttaa elämäntapojamme – vaikka usein saatammekin valittaa sitä, että lääkäri ei suhtaudu meihin yksilöinä vaan pelkkinä oireyhdistelminä.

Kaavamaisista ajattelua luonnehtii vakaumus siitä, että meillä on hallussamme valmis ja kattava yleiskuva käsillä olevasta ongelmakentästä: tiedämme jo mitkä ovat asetettavat kysymykset, täytyy vain löytää tähän yksityistapaukseen pätevät vastaukset. Kaavamaiseen ajatteluun liittyvät usein determinismi (tietyillä syillä on aina tiettyjä vaikutuksia, ja päinvastoin), sekä apriorismi (kuvitelma, että tutkimattakin voimme tietää miten asioiden täytyy olla). Mutta jos biolääketieteellinen ajatusmalli on usein deterministinen ja aprioristinen, sama osittain koskee myös Pirkko Siltalan esittämää vaihtoehtoa. Niinpä hän sanoo, että jos tiedämme 'millainen on sairaan ihmisen mielenmaailma ja mitä hän on elämässään kokenut', niin me 'havaitsemme kuinka sairaan elämäkerrassa sairaudet ilmenevät juuri tietyllä tavalla' (LH:n kursivointi). Ja edelleen: 'Jos emme hyväksy – – ajatusta [että elinten toiminnat ovat ihmisen kokonaisuudesta – – keinotekoisesti irrotettua epäpersoonallista prosessia],

joudumme pohtimaan, miksi sairaus ilmenee juuri tietyssä elimessä tai elinjärjestelmässä sekä miksi juuri nyt ja miksi juuri tällä tavalla sairastun' (LH:n kursivointi). Tuntuu että tässä meidät halutaan pakottaa vaihtamaan atomistinen determinismi holistiseen determinismiin. Päinvastoin minusta tuntuu, että terveeseen elämänasenteeseen kuuluu, että varautuu siihen ja pystyy hyväksymään sen, että elämässämme voi tapahtua hyvinkin kohtalokkaita asioita, jotka ovat samalla täysin sattumanvaraisia. Siltalan kirjoituksesta sen sijaan saa vaikutelman, että olisi kevytmielistä suhtautua sairastumiseen näin.

Siltala viittaa tutkimukseen, jonka mukaan 'kilpailuyhteiskunnan arvot ja normit ehdottomimmin sisäistäneet yksilöt sairastuvat sydäntautiin. Ne, joille yhteisön hyväksyminen ja arvonanto ovat tärkeintä – – sairastuvat, kun eivät enää pysty elämään ympäristön odotusten mukaisesti'. Toisaalta hän itse esittää hypoteettisesti, että alttius syöväälle voi johtua siitä, että yksilö on ohittanut 'omia subjektina olemisen vaateitaan, tarvitsevuuttaan, haavoittuvuuttaan ja avuttomuuttaan'. Tekee mieli kysyä, kuinka tällaisia oletuksia voi loppujen lopuksi asettaa koetukselle. Tuntuu siltä, että niiden uskottavuus on aika läheisessä yhteydessä siihen, missä määrin olemme itse taipuvaisia hyväksymään niissä piilevät arvostukset: olemme valmiita uskomaan, että pysyäksään terveinä ihmisten pitäisi pitää tärkeinä samoja asioita, joita me itse pidämme tärkeinä. Tällaisessa tarkastelussa on itsekeskeisyyden vaara: kaikki tarkkailemamme ilmiöt tuntuvat vain vahvistavan omia vakaumuksiamme. Tätä vastoin biolääketieteellisessä lähestymistavassa on ainakin se vahva puoli, että sen puitteissa voimme verrattain helposti todeta tehneemme virheoletuksen.

Seuraava artikkeli:

[Matti Hyrck: Ihmismieli ja Jumalan kokeminen](#)